

Asia: VN/32556/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Lausunto

5 b § Jätteeksi luokittelun päätyminen

-

137 § Muutoksenhaku

-

143 b § Tiedonsaantioikeus jätehuollon rekistereistä, tuottajarekisteristä, uusiomateriaalirekisteristä ja jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustasta

-

147 a § Sivutuotteeksi luokittelua ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva päätös

-

147 b § Hakemus sivutuotteeksi luokittelemiseksi tai jätteeksi luokittelun päättymiseksi

-

147 c § Päätösharkinta ja päätöksen sisältö

-

147 d § Tuotteen vaatimuksenmukaisuuden varmistaminen

-

147 e § Päätöksen muuttaminen

-

147 f § Päätöksen peruuttaminen

-

147 g § Päätöksen suhde myöhempään sääntelyyn

-

147 h § Valitusoikeus sivutuotetta tai jätteeksi luokittelun päättymistä koskevassa asiassa

-

147 i § Uusiomateriaalirekisteri

-

47 b § Sivutuotteeksi luokittelemista tai jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan asian ratkaiseminen jätelain mukaisessa menettelyssä

-

Muuta huomioitavaa

Esityksen mukaan jätelakiin säädettäisiin uusi hyväksymismenettely aineen tai esineen luokitteluksi sivutuotteeksi jätelain (646/2011) 5 a §:n (714/2021) mukaisesti tai jätteeksi luokittelun päättymiseksi jätelain 5 b §:n mukaisesti. Uudistuksen perustuvat uusiomateriaalien tuotteistamista käsittelevän työryhmän (UTU-työryhmä) suosituksiin ja loppuraporttiin (19.12.2023).

Tapauskohtaiset ei-enää-jätettä-päätökset (EEJ-päätökset) tulisi tämänhetkisen lainsäädännön mukaan tehdä ympäristölupamenettelyssä aluehallintovirastoissa tai kunnassa. Nykyistä sääntelyä on kritisoitu esimerkiksi ennakoimattomuudesta ja ympäristölupamenettelyn on arvioitu muutenkin sopivan huonosti tapauskohtaisten EEJ-päätösten tekemiseen. Lisäksi on tyypillistä, että jätteiden jätteeksi luokittelu päättyy ns. harmaalla alueella ilman, että jäte on käynyt läpi EEJ-menettelyä. Nykytilanne on ongelmallinen myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Osa toiminnanharjoittajista toimii em. harmaalla alueella, kun taas osa on joutunut hakemaan EEJ-statusta. Useissa tapauksissa EEJ-statusta ei kuitenkaan ole myönnetty.

Ehdotuksessa EEJ-päätösten tekeminen siirrettäisiin valtion Lupa- ja valvontaviranomaisen vastuulle. Vireille tulevien päätösten määrästä riippuu, että miten paljon resursseja uusiomateriaaleja koskevaan päätöksentekoon tulee varata uudessa Lupa- ja valvontavirastossa. Päätöksenteon keskittämisen ei tulisi pidentää tapausten käsittelyaikoja ja hankaloittaa ympäristöluvitettujen toimintojen käyttöönottoa.

Lähtökohtaisesti päätöksenteon keskittämistä yhdelle viranomaiselle voidaan pitää kannatettavana ottaen huomioon tapauskohtaiseen päätöksentekoon liittyvät ongelmat. Keskittämällä voidaan luoda johdonmukaisia ja ennakoitavia tulkintakäytäntöjä. Uusi selkeämpi menettely ja yhdenmukainen tulkintakäytäntö ovat omiaan selkeyttämään tilannetta, jossa jäte lakkaa olemasta jätettä ilman asianmukaisen menettelyn läpikäymistä ja siihen liittyvää viranomaispäätöstä.

Yhtäältä uusi menettely voi lisätä harmaalla alueella toimiviin toimijoihin kohdistuvaa sääntelytaakkaa. Toisaalta näiden toimijoiden hyödyntämät jätteet olisi joka tapauksessa saatava varsinaisen EEJ-menettelyn piiriin ja siten yhdenvertaiseen asemaan niiden toimijoiden kanssa, joita on veloitettu toimimaan Jätelain mukaisesti jo tähänkin saakka. Syke arvioi hyväksymismenettelyn luovan selkeyttä myös EEJ-statuksen saamisen edellytyksiin, kun menettelystä vastaa yksi viranomaisen nykyisen hajautetun mallin asemesta.

Siitä huolimatta, saavatko toimijat uuden menettelyn nojalla nopeammin päätöksiä, voidaan uutta menettelyä pitää kannatettavana siitä näkökulmasta, että se yhdenmukaistaa viranomaispäätöksentekoa ja luo oikeusvarmuutta valituskelpoisen päätöksen muodossa uusiomateriaaleja valmistaville toimijoille. Näin ollen voidaan katsoa, että uudella menettelyllä voi olla myös nykyisin harmaalla alueella toimivien yritysten toimintaa sujuvoittavia vaikutuksia.

Kokonaisuutena arvioiden Syke pitää ehdotusta kannatettavana ja mahdollisuutena parantaa päätöksentekomenettelyä asioissa, jotka koskevat aineiden ja esineiden sivutuotteeksi luokittelua tai niiden jätteeksi luokittelun päättymistä. Syke arvioi, että ehdotetulla menettelyllä ei ole vaikutuksia ympäristön- tai terveydensuojeluun, sillä jätelain 5 a ja 5 b §:n kriteerit sivutuotteeksi määrittelylle ja jätteeksi luokittelun päättymiselle pysyvät muuttamattomina. Syke yhtyy ehdotuksen toteamukseen, että ”(l)aadukaskaan uusiomateriaalien ennakkoarviointi ei voi tunnistaa kaikkia niiden käyttöön liittyviä riskejä, kuten ei voida tehdä muidenkaan tuotteiden kohdalla”. Siksi on tärkeää, että tällaisiin tilanteisiin voidaan puuttua esimerkiksi ympäristölupa- tai markkinavalvonnan yhteydessä. Nämä riskit liittyvät kuitenkin myös nykyiseen menettelyyn sekä etenkin harmaalla alueella toimimiseen. Selkeämpi ja keskitetympi menettely edistää läpinäkyvyyttä arviointiperusteiden ja niiden määrittelyn osalta ja siten edellä kuvattujen riskien torjuntaa. Lisäksi uusiotuotteiden ja -materiaalien lisääntynyt käyttö voi vähentää neitseellisten luonnonvarojen käyttöä ja niiden ottamisesta aiheutuvia ympäristövaikutuksia.

Turunen Topi

Suomen ympäristäkeskus - Topi Turunen (Yhteiskunnan muuots) ja Jani Salminen (Kiertotalousratkaisut).